

266. Het Franse dictee (2)

1. Keukenmeidenfrans is slecht Frans. De klauwaard was een aanhanger van de anti-Franse burgerlijke partij tijdens de Vlaamse woelingen omstreeks 1300 (antoniem: leliaard). Een koeterwaal spreekt die onverstaanbare taal of hij radbraakt Nederlands. De kleine korporaal, le petit caporal, was Napoleon. Kroon-Vlaanderen hing van de Franse kroon af, Rijks-Vlaanderen van het Duitse Rijk. Het labadisme was een piëtistische beweging in de 17e en 18e eeuw. Als 't labberdepoepie is, is 't niks (met de Franse slag). La clarté française is de helderheid in de Franse uitdrukkingwijze. De landauer, een vierwielig rijtuig voor vier personen met afzonderlijk beweegbare voor- en achterkap, dankt zijn naam aan Landau. De langue d'oc is het Occitaans (met oc voor 'ja'), de langue d'oïl vond je boven de Loire (met oïl voor 'ja').

2. Met het leblancproces maak je soda. Le brave des braves, de dapperste der dappersten, is de bijnaam van een Franse maarschalk. Een legionair is lid van het Franse vreemdelingenlegioen. De légion d'honneur is een Franse ridderorde. De leotard is de bodystocking, nauwsluitende kleding. Een lettre de cachet is een verzegelde brief. Een lit de justice is een verhoogde zitplaats van de Franse koningen bij plechtige zittingen van het parlement. De Lodewijk XIV-stijl is een voorbeeld van een Lodewijkstijl. De louis d'or is een oude Franse gouden munt. Een madeleine is een evenveeltje – soort van gebakje – in een ovale vorm. Een mansarde is een zolderkamertje, een mantouxtest een krasjestest. Het marfansyndroom is een bindweefselziekte. De verpersoonlijking van de Franse republiek is Marianne.

3. De Marollentaal is het dialect van de Brusselse Marollenwijk. Wat is het verschil tussen Mauritaans en Mauritiaans? Franse militairen dronken in 1840 mazagan. Een ziekte van het binnenoor heet ménière. Messidor (oogstmaand) is de tiende maand in de tijdrekening van de Franse Republiek van 1793. De Brugse metten vonden in 1302 plaats. Oudfranse en (met name) de Middelhoogduitse lyriek behoren tot de minnezang. Een montagnard is een lid van de Bergpartij in de Franse revolutionaire wetgevende vergaderingen. De morbier is een Franse kaassoort. Morbus gallicus (de Franse ziekte) is syfilis (lues). De musette is een Franse doedelzak. De napoleon is een oude Franse gouden munt van twintig franken. Een napoleoncomplex is een minderwaardigheidscomplex dat gecompenseerd of overgecompenseerd wordt door de ambitie grote daden te verrichten. Ook het Nieuwfrans is een taal. Een Noël is een Frans kerstlied.

4. De nivôse (sneeuwmaand) is de vierde maand in de tijdrekening van de Franse Republiek (de Franse Omwenteling) van 1793. Het nombrilisme wordt gevoed door navelstaarderij. Bij de nouvelle cuisine houd je vaak een hongerig gevoel. De nouvelle vague is een richting in de Franse filmkunst. De Brusselse olievlek verwoordt de steeds veldwinnende verfransing die van Brussel uitgaat. De oriflamme was de standaard der Franse koningen (1124-1415). Het orleans is een geweven stof voor vrouwenkleding met katoenen ketting en kamgaren inslag. Het Panamaschandaal was de zwendel bij de doorgraving van de landengte van Panama. Een Frans paternoster bidden is vloeken. De perrier is een soort Frans mineraalwater.

5. Een pitotbuis is een instrument ter bepaling van de stuwdruk in stromende gassen en vloeistoffen. De internetcode van Frans Polynesië is pf, de ISO-landcode PF. De Pléiade is een Franse groep van zeven dichters, een plejade is een groep van zeven personen, de Plejaden zijn het Zevengesternte. 'Roomser dan de paus' kun je ook weergeven met 'plus royaliste que le roi'. De pluviôse (regenmaand) is de vijfde maand in de tijdrekening van de Franse Republiek van 1793. De polonceauspant is een ijzeren kaspant. Het poujadisme is een kleinburgerlijke protestbeweging met extreemfascistisch karakter. De prairial (de grasmaand) is de negende maand in de tijdrekening van de Franse Republiek van 1793. Madammen lusten pralines.

6. De quadrille is een Franse contradans. Quai d'Orsay is het Franse ministerie van Buitenlandse Zaken. De rateau is het harkje waarmee de croupier bij Franse roulette de jetons verplaatst. Reblochon is roomwitte zachte rauwmelkse kaas uit de Franse Savoie. De protestantse Marie verliet als refugiee na de herroeping van het Edict van Nantes in 1685 Frankrijk. De résistance was het Franse ondergrondse verzet in de Tweede Wereldoorlog. De roquefort is een sterksmakende Franse schapenkaas. De (het) rouge is rode schmink. Rouille is een roestkleurige knoflooksaus. De sancerre is een droge, witte loirewijn bereid uit de sauvignon blanc. Het sansculottevolk kennen we uit de Franse Revolutie. Met schoolfrans kom je niet ver, laat staan met steenkolenfrans. Het sèvres is Frans porselein. Spahi's zijn leden van een Arabische inlandse cavalerie in Franse krijgsmacht. Het stendhalsyndroom treft je in Italië.

7. Een tarte tatin (Jaarboek 2010) is een appeltaart die met de bodem boven de vulling in de vorm wordt gebakken. Een tartiflette is in de Franse keuken een eenpansgerecht van aardappelen, reblochon en gerookt spek. De thermidor (warmtemaand) is de elfde maand in de tijdrekening van de Franse Republiek van 1793. De decade is een tiendaagse week. De Tiers-Etat is de derde stand: burgers en boeren. De tricolore is de driekleurige Franse vlag. Een trouvère is een Noord-Franse minnezanger in de middeleeuwen. De Unie van Utrecht werd in 1579 gesloten. De V.D.Q.S. is vin délimité de qualité supérieure (aanduiding op Franse streekwijn die de plaats van herkomst garandeert). De vendémiaire (wijnmaand) is de eerste maand in de tijdrekening van de Franse Republiek van 1793, de ventôse, windmaand de zesde. Europa lijdt aan verbrusseling (Jaarboek 2008). De vernier is een verbeterde nonius.

8. Een bloedbad op Sicilië staat bekend onder de naam Siciliaanse vesper(s). Een vicomte is een burggraaf, een vicomtesse een burggravin. De Vietminh is een verzetsbeweging tegen de Franse overheersing. Het devies van keizer Frans Jozef I was: viribus unitis (viribus conjunctis). Ken je een vlamisme? Een voltaire is een fauteuil met lage zitting. Een wallingant(e) is iemand die de verfransing van België nastreeft. Welke wijn wil je: beaujolaiswijn, bordeauxwijn, bourgognewijn, cahorswijn, champagnewijn, elzaswijn, hermitagewijn, kaapwijn, loirewijn, maderawijn, malagawijn, moezelwijn, rhônewijn of rijnwijn? Als je zeventig-eenenzeventig meegemaakt hebt, heb je de Frans-Pruisische oorlog meegemaakt. Een zoeaaf is een eertijds pauselijke soldaat. Onze zuiderburen zijn de Belgen, die van de Belgen de Fransen. De zydeco is volksmuziek van Franstalige Amerikanen langs de Mississippi, sterk geïnspireerd door de Amerikaanse blues en de Franse musette-muziek.

9. Afranselen, een duchtig pak slaag geven, is kennelijk een veelbeoefende bezigheid. Het blijkt dat 'afranselen' maar liefst 68 keer voorkomt binnen artikelen: van 'iemand op zijn corpus komen' tot 'iemand op zijn pochel geven'. Het woord 'afranseling' komt binnen artikelen negen keer voor: van 'afpoeiering' tot 'toetakeling'. 'De Franse kerk staat open' slaat op je gulp.

10. Vrijheid, gelijkheid, broederschap (liberté, égalité, fraternité) is de leus van de Franse Revolutie. Een lichthart is een vrolijke Frans. Een margapatroon is een celluloid oefenpatroon om op kleine afstand te leren schieten. Marseillaise is de naam van het Franse volkslied. Mayonaise is eiersaus met olie, mosterd en azijn. De mimolette (Jaarboek 2010) is een Franse, vrij lang gerijpte commissiekaas. Een monierbalk is een balk van gewapend beton. Bij de Nachtwacht zie je een kapitein met de voornaam Frans (Banning Cocq). Ouistiti is de naam van een familie van kleine Amerikaanse apen, verwant aan het spookdiertje. Oxygenium is een naam voor zuurstof. De papiniaanse pot is een voorloper van de autoclaaf. Een pitaval is een verzameling eigenaardige rechtszaken. De man van Marie was ook refugié.

Rein Leentfaar